

TRANSILVANIA ÎN PRESA SPANIOLĂ (SEC. XVII-XIX). *GACETA DE MADRID*

Ștefan STANCIU*

Dacă într-un studiu precedent am urmărit ponderea informațiilor despre spanioli în presa ardeleană¹, în prezenta investigație ne-am propus să exemplificăm interesul spaniolilor față de ardeleni, manifestat în periodicul lor de Curte, *Gaceta de Madrid*. Ambele studii prezintă argumente care susțin existența așa-numitelor „coridoare culturale” între cele două regiuni aflate la extremitățile Europei, rezultate din cercetarea, în paralel, a istoricului presei tipărite transilvănene și spaniole.

În vederea identificării informațiilor despre Transilvania, din panoramă presei spaniole pentru perioada avută în atenția studiului nostru, ne-am oprit asupra unui ziar cunoscut sub numele *Gaceta de Madrid*². În paginile sale se pot regăsi informații care fac referiri la unele aspecte din sferile de interes ale politicii, economiei sau diplomației, atât interne, cât și externe. Domeniile predilecte de interes, din cadrul cărora am selectat informațiile referitoare la Transilvania, le-am grupat pe următoarele teme: *interesul strategic al spaniolilor pentru spațiul românesc* (fiind incluse știrile referitoare la revoluții, războaie și politică, comerț și economie), *fapte diverse și calamități, biserică și școală, monarhie și răscoala lui Horea*.

Articolele cu privire la *interesul strategic al spaniolilor pentru spațiul românesc* debutează cu intenția unei informări corecte și contextuale a publicului spaniol asupra unor războaie din zona balcanică, ce făceau referiri și la Transilvania, în contextul conflictelor austro-turce și ruso-turce. Primele

* Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia; e-mail: e_trif@hotmail.com.

¹ Stanciu 2015, p. 493-506.

² Acest ziar apare menționat din anul 1661, cu denumirea *Relación o gaceta de algunos casos particulares, asi políticos como militares, sucedidos en la mayor parte del mundo, hasta fin de diciembre 1660* (Núñez de Prado 2002, p. 149) având patru pagini. În anul de debut au fost publicate douăsprezece numere, iar după 1667 ziarul apărea săptămânal cu titlul *Gaceta ordinaria de Madrid*, ulterior, fiind intitulat *Gaceta de Madrid* (*ibidem*, p. 150). După anul 1737 se specifică faptul că periodicul avea propria tipografie, iar din anul 1767 regele Carol al III-lea (1716-1788) a hotărât ca *Gaceta* să fie trecută în proprietatea Coroanei (*ibidem*, p. 151). Sub aspectul frecvenței, după 1778, ziarul era bisăptămânal, cu apariții marțea și vinerea. În anul 1808, pentru o scurtă perioadă de timp a devenit cotidian, după care va reveni la formula sa bisăptămânală (*ibidem*, p. 153).

informații de interes strategic, pe care le-am identificat în *Gaceta de Madrid*, surprind creșterea interesului turcilor față de Transilvania³. Informația trebuie pusă în legătură cu un moment de conjunctură, în care turcii organizau o campanie de recuceriri teritoriale în Ungaria. Sub comanda sultanului Mustafa al II-lea (1695-1703), otomanii au dus lupte pe ambele maluri ale Tisei împotriva trupelor austriece, în anul 1697, suferind o gravă înfrângere⁴.

Interesul pentru războaiele ruso-turce se simte în articolele cu caracter informativ ale gazetei spaniole, în care se oferă informații destul de detaliate despre confruntările dintre ruși și turci, desfășurate între 1787 și 1792⁵. Motivul și miza conflictelor au fost pretențiile pe care le aveau atât rușii, cât și turcii asupra teritoriului Crimeii. Conflictul se încheie cu pierderea războiului de către turci și anexarea Crimeii și a Georgiei de către Rusia țaristă, în urma păcii de la Iași (9 ianuarie 1792), prin care se reconfirmă creșterea influenței ruse în zona Mării Negre⁶. Vor continua să apară articole în *Gaceta de Madrid* cu subiecte despre războiul dintre ruși și turci, între anii 1806 și 1812, în care sunt relatate luptele de la Vidin⁷, aspecte legate de conducătorii trupelor militare, mișcări strategice din teatrul operațiunilor de luptă, dar și pierderile suferite de ambele părți⁸. Liniștea din Balcani s-a întrerupt, odată cu victoriile lui Napoleon contra prusacilor din toamna anului 1806. În atare conjunctură politică, în care francezii au încheiat o alianță cu turcii, aceștia din urmă renunță la acordul care permitea libera circulație a rușilor prin Strâmtori. Rușii au reacționat și au pătruns în Moldova, Țara Românească și Bulgaria, obținând importante victorii în confruntările cu turcii, după cum prezintă articolul publicat în *Gaceta*⁹ din data de 14 decembrie 1810¹⁰.

Următoarea etapă de care a fost interesată *Gaceta* madrilenă, prin publicarea periodică a unor articole care proveneau din spațiul transilvănean, respectiv din orașul Hermannstadt (Sibiu), era cea legată de evenimentele anului 1828, când a avut loc declanșarea unei noi faze din seria războaielor ruso-turce, din anii 1828-1829¹¹. Acest conflict a avut câteva cauze, printre care se numără nerespectarea Tratatului de la Akkerman (7 octombrie 1826)¹²,

³ *Gaceta de Madrid*, nr. 5/1697, p. 17; *ibidem*, nr. 25/1697, p. 97; *ibidem*, nr. 45/1724, p. 177.

⁴ Stiles 1995, p. 110.

⁵ *Gaceta de Madrid*, nr. 55/1791, p. 478; *ibidem*, nr. 59/1791, p. 511; *ibidem*, nr. 63/1791, p. 560; *ibidem*, nr. 80/1791, p. 731-732; *ibidem*, nr. 88/1791, p. 806-807; *ibidem*, nr. 12/1792, p. 90-91.

⁶ Mantran 2001, p. 361.

⁷ *Gaceta de Madrid*, nr. 363/1810, p. 1609.

⁸ *Ibidem*, nr. 57/1810, p. 238; *ibidem*, nr. 252/1810, p. 1119; *ibidem*, nr. 268/1810, p. 1185; *ibidem*, nr. 284/1810, p. 1261; *ibidem*, nr. 239/1810, p. 1067; *ibidem*, nr. 261/1810, p. 1157; *ibidem*, nr. 279/1810, p. 1241; *ibidem*, nr. 287/1810, p. 1273.

⁹ *Ibidem*, nr. 348/1810, p. 1549; Mantran 2001, p. 367.

¹⁰ Cernovodeanu 2002, p. 29.

¹¹ *Gaceta de Madrid*, nr. 97/1828, p. 385; *ibidem*, nr. 100/1828, p. 397.

¹² Tratatul prevedea abolirea protectoratului otoman asupra Moldovei, Țării Românești și

dar și pierderea unei părți din flota maritimă de către otomani în portul Navarino, în urma unei confruntări cu cea franco-engleză¹³. Surprinzător rămânea faptul că, la rubrica știrilor provenite din Transilvania, nu era nimic relatat din spațiul transilvan, informațiile rezumând în totalitate noutățile de pe frontul ruso-turc purtat în alte teritorii, mișcări și comasări de trupe sau victoriile uneia dintre părți. Genul acesta de articole, care nu spuneau nimic despre Transilvania, erau numeroase, ca urmare am considerat că merită să le exemplificăm pentru că importanța lor nu trebuie trecută cu vederea, cel puțin din două puncte de vedere. Mai întâi era foarte important faptul că rubrica la care apare menționată Transilvania se situa, în numeroase cazuri, pe prima pagină a ziarului, iar uneori era menționat și orașul de unde erau preluate știrile¹⁴. În al doilea rând, frecvența repetare a cuvântului Transilvania favoriza implementarea în conștiința cititorilor spanioli existența acestei zone, undeva în estul Europei, aflată în zona de contact a celor trei mari imperii.

Gaceta de Madrid a redat și unele informațiile despre economia Transilvaniei și a prezentat, uneori, măsurile comerciale menite să o revigoreze, așa cum apărea în numărul 96 din anul 1783, în care se vorbea despre închiderea vămii Rodna cu Bucovina, cu scopul eliminării plăților vamale de ambele părți¹⁵. Tot din domeniul economiei, un articol al ziarului spaniol aducea la cunoștința cititorilor săi date despre testarea în Transilvania a creșterii viermilor de mătase¹⁶. După un an, discuția va fi reluată, informându-se cititorii despre rezultatele promițătoare ale acestui experiment, care ar putea impulsiona productivitatea fabricilor de stofe¹⁷. Un nou aport în cunoașterea vieții economice a transilvănenilor se referea la reformele economice pe care Iosif al II-lea le-a întreprins în Transilvania. Într-un articol publicat în Madrid, în 1785, se aducea la cunoștința spaniolilor faptul că în Transilvania a fost implementat sistemul economic din Ungaria, prin introducerea treptată a unor administratori regali, mai întâi în trei regiuni și anume în Sibiu, Făgăraș și Cluj¹⁸. Desigur, prin politica sa de reforme administrative, împăratul Iosif al II-lea urmărea între altele și consolidarea apărării Principatului, care nu putea fi realizată în condițiile crizei economice existente, iar soluția părea să se ivească odată cu înființarea regimentelor de graniță¹⁹. În sprijinul celor afirmate se confirmă ipoteza de consolidare

Serbiei, cedarea Caucazului de către turci în favoarea rușilor și libera circulație a navelor rusești în apele controlate de turci.

¹³ Mantran 2001, p. 378-379.

¹⁴ *Gaceta de Madrid*, nr. 135/1828, p. 537.

¹⁵ *Ibidem*, nr. 96/1783, p. 1010.

¹⁶ *Ibidem*, nr. 62/1784, p. 875.

¹⁷ *Ibidem*, nr. 102/1785, p. 833-834.

¹⁸ *Ibidem*, nr. 27/1786, p. 221-222.

¹⁹ Andea 2002, p. 547.

defensivă a Principatului²⁰ și sublinierea acestui aspect într-un articol publicat de *Gaceta*, prin care se aducea la cunoștința cititorilor spanioli că împăratul austriac planifica construirea unei fabrici de arme de foc în Transilvania²¹.

Interesul *Gacetei de Madrid* pentru evenimentele politice din afara Spaniei, în cazul nostru pentru teritoriul transilvan, se remarcă printr-o atenție considerabilă acordată Dietelor ardelen. Se poate observa chiar o atenție constantă asupra datei de întrunire a acestora. Potrivit surselor de informare, din Klausenburg (Cluj), în anul 1836, *Gaceta* publica știrea că mulți cetățeni din generațiile tinere așteaptă cu nerăbdare întrunirea Dietei, în vederea adoptării unor măsuri reformatoare, pe care însă cei cu state vechi în politică le privesc cu reticență, ca pe o ruinare a privilegiilor de care se bucurau²². Peste un an, un nou articol reamintea despre necesitatea deschiderii Dietei, dar sublinia și poziția conservatoare manifestată de categoriile privilegiate²³. Însuși împăratul Franz Josef I (1848-1916), sublinia *Gaceta*, s-ar fi adresat oficialităților ardelen pe tema organizării viitoarei Diete²⁴. Un alt articol al ziarului de la Madrid aducea informația că arhiducele d'Este ar fi primit un ordin de la împărat, în anul 1838, de dizolvare a Dietei transilvănene, pe când alte zvonuri pretindeau că se urmărea doar suspendarea acesteia²⁵. În anul 1842 gazeta scria că, în timp ce Dieta din Ungaria nu se întrunea, în Transilvania ea își continua lucrările în sesiuni, în ciuda unor proteste ale sașilor în contextul împotrivirii acestora la introducerea limbii maghiare, ca limbă oficială²⁶. Ca o necesitate stringentă, erau prezentate câteva măsuri fundamentale, care trebuiau luate în vederea organizării politice a Principatului, cum ar fi cele referitoare la redarea vechilor drepturi ale sașilor sau propunerea ca orașul Cluj să devină reședința guvernului²⁷. În anul 1863 ședințele Dietei sunt prezentate ca fiind deschise²⁸, cu un discurs ținut în trei limbi de către comisarul regal; dar este menționat faptul că deputații maghiari nu au luat parte la sesiune. Informările despre Dieta Transilvaniei s-au concentrat și pe prezentarea președintelui Dietei, în persoana baronului Kemény²⁹.

²⁰ *Gaceta de Madrid*, nr. 38/1785, p. 298-299; *ibidem*, nr. 586/1836, p. 2.

²¹ *Ibidem*, nr. 27/1786, p. 222.

²² *Ibidem*, nr. 586/1836, p. 2.

²³ *Ibidem*, nr. 815/1837, p. 2; *ibidem*, nr. 904/1837, p. 3; *ibidem*, nr. 231/1861, p. 3; *ibidem*, nr. 261/1861, p. 4; *ibidem*, nr. 288/1862, p. 4; *ibidem*, nr. 339/1862, p. 4.

²⁴ *Ibidem*, nr. 3/1861, p. 4.

²⁵ *Ibidem*, nr. 1199/1838, p. 2.

²⁶ *Ibidem*, nr. 2791/1842, p. 2.

²⁷ *Ibidem*, nr. 94/1861, p. 4.

²⁸ *Ibidem*, nr. 205/1865, p. 4.

²⁹ *Ibidem*, nr. 260/1865, p. 4; *ibidem*, nr. 7/1866, p. 4.

Din categoria *fapte diverse și calamități* am identificat știrile de senzație publicate în *Gaceta de Madrid* în cadrul unor articole care prezentau boli și calamități care au bântuit Transilvania. În anul 1715, gazeta spaniolă relatează că, în orașul Kronstadt (Brașov) ar fi fost prins de către autorități un spion deghizat, în timp ce culegea informații despre fortificațiile orașului³⁰. Avem și o știre din domeniul statisticii, prin care cititorii spanioli erau informați că populația maghiară din Transilvania, în anul 1850, număra 800000 de locuitori³¹. Bolile care au decimat locuitorii Transilvaniei, în secolul al XVIII-lea au fost, de asemenea, prezentate madrilenilor, împreună cu efectele lor. În unele situații se specifică faptul că au trebuit să se închidă liniile de comunicații între orașele Brașov și Sibiu, ca măsură împotriva extinderii ciumei în teritoriile de la granița de vest a Transilvaniei, dar și la granița cu Țara Românească³².

Subiectele despre *Biserica și școala* din Transilvania nu sunt numeroase. Din zona confesiunii catolice, ziarul se concentrează asupra unor informații referitoare la numirea unor cardinali, așa cum s-a întâmplat în cazul arhiepiscopului de Cambrai sau a lui Alexandru de Albani. Există mențiuni referitoare la înființarea canonică a noului episcopat de Făgăraș, sub conducerea episcopului Patachi, înnobilit cu titlul de baron, cu această ocazie³³. Despre confesiunea ortodoxă din Transilvania, într-un alt număr al ziarului spaniol³⁴, s-a publicat știrea referitoare la arestarea a treizeci de preoți ortodocși, acuzați de incitarea populației la revoltă anticatolică, ei fiind, ulterior, închiși într-o fortăreață din Boemia.

O știre din 1784 despre școlile din Principatul Transilvaniei, menționează că împăratul Iosif al II-lea a dispus construirea unor școli normale în care să fie primiți atât elevii, cât și profesorii, fără deosebire de etnie. Mai era specificat că salariul profesorilor era stabilit în funcție de pregătirea profesională a fiecăruia în parte³⁵.

Temele despre *monarhie* par să aibă o frecvență mai ridicată în gazeta madrilenă. Această instituție din vârful piramidei societății este ilustrată la un loc de cinste în cadrul edițiilor sale, poate și ca urmare a unei tradiții monarhice neîntrerupte a acesteia în guvernarea Spaniei. În cazul

³⁰ *Ibidem*, nr. 49/1715, p. 193.

³¹ *Ibidem*, nr. 5939/1850, p. 2.

³² *Ibidem*, nr. 5/1738, p. 17; *ibidem*, nr. 7/1738, p. 26; *ibidem*, nr. 33/1738, p. 139; *ibidem*, nr. 39/1770, p. 328; *ibidem*, nr. 50, p. 433. Un studiu, care prezintă pe larg epidemiile din Transilvania, din perioada secolelor XVII-XIX, este cel semnat de Florin Ioan Chiș, care surprinde efectele ciumei prezentate în *Gaceta* și oferă o serie de date statistice, precum și măsurile de intervenție sanitară ale statului austriac (Chiș 2012, *passim*).

³³ *Gaceta de Madrid*, nr. 35/1721, p. 137.

³⁴ *Ibidem*, nr. 44/1771, p. 375.

³⁵ *Ibidem*, nr. 85/1784, p. 875.

Transilvaniei, ziarul spaniol publică știri detaliate despre călătoria împăratului Iosif al II-lea (1741-1790) în Transilvania, în anul 1773³⁶. Erau redat episodice, pe zone și localități, informații referitoare la comportamentul monarhului, simplitatea și lipsa de fast a acestuia în timpul călătoriei. Existau relatări despre dorința lui de a surprinde și înțelege viața cotidiană din mediul rural, condiția țaranului transilvănean și se menționa faptul că împăratul era preocupat sincer de stoparea abuzurilor la care țaranul era supus³⁷. Informări în care mai apar cuvintele *împărat* sau *curte* sunt legate uneori de anumite măsuri administrative, care erau puse pe seama integrării administrației Transilvaniei în sistemul de percepere a impozitelor și taxelor habsburgice³⁸. Ele erau coroborate cu măsurile pe care autoritățile transilvănene le luau pentru aducerea la îndeplinire a ordinelor împărătești, cum a fost cazul în timpul răscoalei lui Horea, de la 1784, potrivit publicației *Ost-Deutsche-Post*, de unde preia informația *Gaceta de Madrid*³⁹.

Răscoala lui Horea. Descrierea de către ziarul spaniol a etapelor răscoalei țărănești condusă de Horea, denotă sensibilitatea spaniolilor (sau predispoziția lor la revoltă împotriva guvernanților) față de mișcările de reacție ale cetățenilor la încălcarea drepturilor fundamentale. Încă din primele rânduri, articolul din *Gaceta* surprindea și explica cititorilor spanioli cauzele principale pentru care țararii ardeleni s-au răscolat. Este prezentat, ca un argument al nemulțumirii răsculașilor, împiedicarea acestora de a se înrola în serviciul militar, în urma căruia urmau să beneficieze de scutiri de dări și de garantarea proprietății asupra caselor. Potrivit gazetei din Madrid, cauza răscoalei rezida în nepunerea în practică a dispozițiilor imperiale, din anul 1784, referitoare la înrolare, de către guvernatorul Transilvaniei, Samuel von Brukenthal⁴⁰, împreună cu celelalte autorități guvernamentale⁴¹. Sursele de informare ale *Gacetei* asupra răscoalei par să fie corespondențele primite din Sibiu, în care se preciza amploarea mișcărilor țărănești, precum și recompensa pe care o oferea împăratul (30 de florini) pentru prinderea capilor răsculașilor⁴². În numerele de la începutul anului 1785, ziarul spaniol remarcă ciudata implicare a contelui Salis în Răscoala lui Horea. Era reprodușă vestea,

³⁶ Despre importanța și semnificația vizitei împăratului Iosif al II-lea, vezi Bozac, Pavel 2006, *passim*.

³⁷ *Gaceta de Madrid*, nr. 28/1773, p. 246-247; *ibidem*, nr. 30/1773, p. 264; *ibidem*, nr. 35/1773, p. 307.

³⁸ *Ibidem*, nr. 95/1861, p. 4.

³⁹ *Ibidem*, nr. 105/1784, p. 1062.

⁴⁰ *Ibidem*, nr. 104/1784, p. 1053-1054.

⁴¹ Costea 2008, p. 236.

⁴² *Gaceta de Madrid*, nr. 105/1784, p. 1062; *ibidem*, nr. 1/1785, p. 1-2; *ibidem*, nr. 2/1785, p. 10-11.

conform căreia una dintre căpeteniile răsculaților, pe nume Salis, ar fi scăpat⁴³, iar, două săptămâni mai târziu, ziarul publica o nouă știre în care se vorbea despre prinderea lui Horea și a lui Crișan, continuând cu prezentarea unui bilanț al victimelor⁴⁴. Un alt articol, la o distanță de un an de la evenimente, atribuie cauza revoltelor țăranilor din Transilvania penuriei de alimente, precum și a prețului lor excesiv de ridicat⁴⁵.

Informațiile pe care le-a publicat *Gaceta de Madrid* asupra tulburărilor țăărănești din anul 1784, au fost prezentate de către unii istorici români în studiile lor. Printre ele se remarcă și contribuția lui Nicolae Edroiu, din anul 1975⁴⁶, *Răsunetul european al răscoalei lui Horea (1784-1785)*, unde au fost consemnate ecourile acesteia din presa europeană contemporană, fiind menționate și câteva numere ale *Gacetei*. Eugen Denize, în lucrarea sa *Relațiile româno-spaniole până la începutul secolului al XIX-lea*⁴⁷, face și o analiză a câtorva articole din ziarul spaniol, prin preluarea informației din studiul lui Constantin Șerban⁴⁸, în care sunt expuse date statistice ale răscoalei de la 1784 și informații despre evenimentele desfășurate. Dacă ziarul *Diario de Barcelona* a fost în epocă cel mai documentat periodic în probleme românești de la sud și est de Carpați⁴⁹, noi ne-am concentrat, în demersul întreprins, asupra imaginii Transilvaniei pe care a promovat-o *Gaceta de Madrid*, cel mai vechi ziar spaniol, a cărei redacție a fost interesată constant de această zonă.

Acest ziar spaniol, important pentru epoca sa, a contribuit la popularizarea imaginii Transilvaniei și a locuitorilor ei în Peninsula Iberică. În principal, spaniolii au fost atrași de temele cu caracter belicos, precum și de cele politico-administrative. De asemenea, putem observa și un anumit subiectivism, în articolele care subliniau rolul regalității. Mă refer la predilecția pentru subiectele care prezentau la loc de cinste, cu o anumită simpatie, starea țăranului ardelean răsculat, sătul să-i fie încălcate drepturile fundamentale de către clasa nobiliară, dar nu și de către monarh. Ba dimpotrivă, imaginea monarhului este redată ca a unui om care înțelege situația grea a acestuia (cazul călătoriei lui Iosif al II-lea în Transilvania), de care vinovat se făcea exclusiv nobilul.

Ne-am propus să prezentăm gradul de interes manifestat de periodicul spaniol *Gaceta de Madrid* pentru Transilvania. Ca atare, se cuvin menționate câteva date statistice ale ponderii prezenței cuvântului Transilvania în paginile

⁴³ *Ibidem*, nr. 10/1785, p. 74. Este vorba despre contele Salis, fost comandant al unui batalion de secuși, trecut în rezervă datorită unor acuzații de fraudă (vezi Auner 1937, p. 23).

⁴⁴ *Gaceta de Madrid*, nr. 15/1785, p. 114; *ibidem*, nr. 24/1785, p. 186.

⁴⁵ *Ibidem*, nr. 74/1785, p. 605-606.

⁴⁶ Edroiu 1976, p. 104-106; Edroiu 1975, p. 126.

⁴⁷ Denize 2006, p. 104-105.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 105. *Apud* Șerban 1974, *passim*.

⁴⁹ Andronache 2013, *passim*.

gazetei, întrucât aceasta reflectă, între altele, interesul spaniolilor pentru acest teritoriu. Dacă prima mențiune despre Transilvania am identificat-o în anul 1697, ultima referire din secolul al XIX-lea apare în anul 1866. În acest interval, de 169 de ani, am identificat un număr de 458 de articole în care este amintită Transilvania. Selecția informațiilor prezentate mai sus s-a realizat ținând seama de conținutul rezumatelor articolelor citite de pe site-ul *El Boletín Oficial del Estado*⁵⁰. Putem afirma că pentru acest lung interval de timp, numărul de articole referitoare la Transilvania și populația ei, publicate de *Gaceta*, este destul de scăzut, comparativ cu numărul celor care fac referiri la alte provincii sau regiuni. Considerăm că principalul argument pentru care transilvănenii nu se aflau în centrul atenției spaniolilor ar putea fi distanța, considerabilă pentru acele vremuri, dintre cele două regiuni, dar știrile totuși apăreau din cauza faptului că Transilvania se afla în zona de influență a trei mari imperii, pentru care, Spania manifesta o atenție constantă, în special în ceea ce privește politica expansionistă a acestora.

**Transylvania in the Spanish Press (Seventeenth to Nineteenth Century):
*Gaceta de Madrid***

(Abstract)

The present study is based on research into publications about Transylvania in the Spanish press, specifically articles published in *Gaceta de Madrid*. It aims to identify the degree of interest within Spanish society for matters relating to Transylvania between the seventeenth and the nineteenth centuries. The author presents, ordered by the number of appearances, the Spanish fields of interest and curiosity related to the political system and administrative organisation of Transylvania. Special attention is given to articles dedicated to the successive wars of the three big neighbouring powers (the Ottoman Empire, the Russian Empire and the Habsburg Empire). The articles present an opportunity to analyse Transylvanian social conflicts, as well as offering valuable information about the religious and cultural environment, as well as statistical data about the period and information about epidemics.

Abrevieri bibliografice

- Andea 2002 - Avram Andea, *Absolutismul luminat în Transilvania. Politica iosefină de reforme*, în *Istoria Românilor*, vol. VI, București, 2002 p. 540-551.
- Andronache 2013 - Denisa Victoria Andronache, *Relații româno-spaniole în perioada 1865-1900*, teză de doctorat, Universitatea din Craiova, 2013.
- Auner 1937 - M. Auner, *Participarea lui Salis la răscoala țeranilor din Ardeal*, în *Revista istorică*, 1-3, 1937, p. 13-25.

⁵⁰ <http://www.boe.es>.

- Bozac, Pavel 2006 - Ileana Bozac, Teodor Pavel, *Călătoria împăratului Iosif al II-lea în Transilvania, la 1773*, Cluj-Napoca, 2006.
- Cernovodeanu 2002 - Paul Cernovodeanu, *Afirmarea Imperiului rus*, în *Istoria Românilor*, vol. VI, București, 2002, p. 22-30.
- Chiș 2012 - Florin Ioan Chiș, *Epidemiile și eradicarea lor în nord-vestul României (secolele XVIII-XIX)*, Cluj-Napoca, 2012.
- Costea 2008 - Ionuț Costea, *Răscoala lui Horea (1784)*, în Ioan-Aurel Pop, Thomas Năgler, Magyari András (coord.), *Istoria Transilvaniei*, vol. III, Cluj-Napoca, 2008, p. 229-242.
- Denize 2006 - Eugen Denize, *Relațiile româno-spaniole până la începutul secolului al XIX-lea*, Târgoviște, 2006.
- Edroiu 1975 - Nicolae Edroiu, *Răsunetul european al răscoalei lui Horea (1784-1785)*, în *AIIAC*, XVIII, 1975, p. 119-136.
- Edroiu 1976 - Nicolae Edroiu, *Răsunetul european al răscoalei lui Horea (1784-1785)*, Cluj-Napoca, 1976.
- Mantran 2001 - Robert Mantran (coord.), *Istoria imperiului otoman*, București, 2001.
- Núñez de Prado 2002 - Sara Núñez de Prado, *De la Gaceta de Madrid al Boletín Oficial del Estado*, în *HCS*, 7, 2002, p. 147-160.
- Stanciu 2015 - Ștefan Stanciu, *Imagiinea Spaniei și a spaniolilor în presa românească din Transilvania (secolul al XIX-lea)*, în *Terra Sebus*, 7, 2015, p. 493-506.
- Stiles 1995 - Andrina Stiles, *Imperiul Otoman 1450-1700*, București, 1995.
- Șerban 1974 - Constantin Șerban, *Știri despre răscoala lui Horea într-un ziar spaniol*, în *RI*, 27, 1974, 10, p. 1523-1535.

Cuvinte-cheie: Transilvania, spanioli, presă, împărat, război, răscoală, Dietă.

Keywords: Transylvania, Spanish, press, emperor, war, rebellion, Diet.

LISTA ABREVIERILOR

ActaMN	- Acta Musei Napocensis. Cluj-Napoca.
ActaMP	- Acta Musei Porolissensis. Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău.
ADB	- Allgemeine Deutsche Biographie. Verlag Duncker & Humblot. Leipzig.
AÉ	- Archaeologiai Értesítő a Magyar régészeti, művészettörténeti és éremtani társulat tudományos folyóirata. Budapest.
AHA	- Acta Historiae Artium. Akadémiai Kiadó. Budapest.
AI	- Artificial Intelligence. Elsevier. Amsterdam.
AIAC	- Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj. Cluj-Napoca (din 1990 Anuarul Institutului de Istorie „George Bariț”).
AIIAI/AIIX	- Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” Iași. (din 1990 Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol” Iași).
AIIN	- Anuarul Institutului de Istorie Națională. Universitatea „Regele Ferdinand I”. Cluj-Sibiu, Sibiu.
AISC	- Anuarul Institutului de Studii Clasice. Cluj.
AJJ	- Arktika: jekologija i jekonomika. Institut jadernoj bezopasnosti Rossijskoj akademii nauk. Moskva.
AJN	- American Journal of Numismatics. American Numismatics Society. New York.
AJPA	- American Journal of Physical Anthropology. The Official Journal of the American Association of Physical Anthropologist. Baltimore.
AM	- Arheologia Moldovei. Institutul de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” Iași.
AMZ	- Arheološki muzej u Zagrebu. Zagreb.
AnB	- Analele Banatului (serie nouă). Timișoara.
AnUB-I	- Analele Universității din București - Istorie. Universitatea din București.
Apulum	- Apulum. Acta Musei Apulensis. Muzeul Național al Unirii Alba Iulia.
ArchKözl	- Archaeologiai Közlemények. Pesten.
ARCS	- American Review of Canadian Studies. Association for Canadian Studies in the United States. New York.
Argesis	- Argesis. Studii și Comunicări. Muzeul Județean Argeș. Pitești.
ArhMed	- Arheologia Medievală. Reșița, Cluj-Napoca.

Lista abrevierilor

- ArhMold** - Arheologia Moldovei. Institutul de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” Iași.
- ASS** - Asian Social Science. Canadian Centre of Science and Education. Toronto.
- Astra Salvensis** - Astra Salvensis. Cercul Salva al ASTRA. Salva.
- ASUAIC-I** - Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (serie nouă). Secțiunea IIIe. Istorie. Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.
- ATS** - Acta Terrae Septemcastrensis. Sibiu.
- AUASH** - Annales Universitatis Apulensis. Series Historica. Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia.
- BAMNH** - Bulletin of the Alabama Museum of Natural History. The University of Alabama. Tuscaloosa.
- BCȘS** - Buletinul Cercurilor Științifice Studențești. Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia.
- BG** - Byllye Gody. Sochi State University. Sochi.
- BMS** - Bibliotheca Musei Sabesiensis. Muzeul Municipal „Ioan Raica” Sebeș.
- BOR** - Biserica Ortodoxă Română. Patriarhia Română. București.
- BpRég** - Budapest Régiségei. Budapest.
- BSNR** - Buletinul Societății Numismatice Române. București.
- Caietele CIVA** - Caietele CIVA. Asociația „Cercul de Istorie Veche și Arheologie” Alba Iulia.
- CArh** - Cercetări arheologice. București.
- Carpica** - Carpica. Complexul Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău.
- CH** - Church History. Cambridge University Press. Cambridge.
- CN** - Cercetări Numismatice. Muzeul Național de Istorie a României. București.
- ComȘtMediaș** - Comunicări Științifice. Mediaș.
- Corviniana** - Corviniana. Acta Musei Corvinensis. Hunedoara.
- CPF** - Cahiers des Portes de Fer. Beograd.
- Cumania** - A Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Múzeumi Szervezetének Évkönyve. Kecskemét.
- Dacia** - Dacia. Recherches et découvertes archéologiques en Roumanie. București, I, (1924) - XII (1948). Nouvelle série: Revue d'archéologie et d'histoire ancienne. București.
- Danubius** - Danubius. Muzeul de Istorie Galați.
- e-COM** - e-Conservation online magazine. Vila do Conde. Portugalia.
- EphNap** - Ephemeris Napocensis. Institutul de Arheologie și Istoria Artei Cluj-Napoca.

Erdély Múzeum	- Erdély Múzeum. Erdélyi Múzeum-Egyesület. Cluj-Napoca.
FVL	- Forschungen zur Volks- und Landeskunde. Sibiu.
Geopolitics	- Geopolitics. Taylor & Francis. London.
Glasul Bisericii	- Glasul Bisericii. Mitropolia Munteniei și Dobrogei. București.
GNS	- Gumanitarnye nauki v Sibiri. Sibirskoe otdelenie Rossijskoj akademii nauk. Novosibirsk.
Graiul Maramureșului	- Graiul Maramureșului. Baia Mare.
HCS	- Historia y comunicación social. Departamento de Historia de la Comunicación Social de la Facultad de Ciencias de la Información. Universidad Complutense Madrid.
HHCT	- History and Historians in the Context of the Time. Academic Publishing House <i>Researcher</i> . Sochi.
HIR	- Harvard International Review. Harvard International Relations Council at Harvard University. Cambridge (Massachusetts).
IJI	- Istoriko-jekonomicheskie issledovanija. Bajkal'skij gosudarstvennyj universitet Ekonomiki I prava. Irkutsk.
IJMS	- Indian Journal of Marine Sciences. National Institute of Science Communication and Information Resources. New Delhi.
Istros	- Istros. Muzeul Brăilei. Brăila.
IV	- Istoricheskiy vestnik. Izdatelskiy dom B. B. Glinskogo. Sankt Peterburg.
IVUZ	- Izvestija vysshih uchebnyh zavedenij. Severo-Kavkazskij region. Serija: Obshhestvennye nauki. Rostov-na-Donu.
Îndrumător pastoral	- Îndrumător pastoral. Episcopia Ortodoxă Română de Alba Iulia.
JBSM	- Jahrbuch des Burzenländer Sächsischen Museums. Kronstadt (Brașov).
JeKO	- Izdatelskiy Dom ECO. Novosibirsk.
JGlassStud	- Journal of Glass Studies. The Corning Museum of Glass. New York.
JGRO	- Journal of Geophysical Research: Oceans. AGU Publications. Washington.
JHA	- Journal for the History of Astronomy. SAGE Publications (UK). London.
JHG	- Journal of Historical Geography. Elsevier. Amsterdam.
JPIPSS	- The Journal of Power Institutions of Post-Soviet Societies. Paris.

Lista abrevierilor

JRGZM	- Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums zu Mainz.
KHKM	- Kwartalnik Historii Kultury Materialnej. Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk. Warszawa.
Materiale	- Materiale și cercetări arheologice. București.
MedievArchaeol	- Medieval Archaeology. Society for Medieval Archaeology. London.
MemAntiq	- Memoria Antiquitatis. Complexul Muzeal Județean Neamț. Piatra Neamț.
MFME	- A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve. Studia Archaeologica. Szeged.
MMJ	- Metropolitan Museum Journal. The Metropolitan Museum of Art. New York.
MPEA	- Magyar Protestáns Egyháztörténeti Adattár. Budapest.
MTT	- Magyar Történelmi Tár. Magyar Tudományos Akadémia. Budapest.
NET	- Nurse Education Today. Elsevier. Amsterdam.
NGB	- New German Biography. Bayerische Akademie der Wissenschaften. München.
Niva	- Niva. Petrograd.
NK	- Numizmatikai Közlöny. Magyar numizmatikai társulat. Budapest.
ODIL	- Ocean Development and International Law. Taylor & Francis. London.
OK	- Orvostörténeti közlemények / Communicationes de historia artis medicinae. Semmelweis Orvostörténeti Múzeum. Budapest.
Oltenia	- Oltenia. Studii și Comunicări. Arheologie-Istorie. Muzeul Olteniei. Craiova.
Pallas	- Pallas. Revue d'études antiques. Université de Toulouse le Mirail. Toulouse.
PG	- Political Geography. Elsevier. Amsterdam.
Polar Geography	- Polar Geography. Taylor & Francis. London.
Pontica	- Pontica. Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța.
Porțile Cetății	- Porțile Cetății. Sebeș.
PR	- Polar Record. Cambridge University Press. Cambridge.
PUM	- Programm des evangelischen Unter-Gymnasium A. B. in Mühlbach. Sebeș.
RB	- Revista Bistriței. Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud. Bistrița.
Revista istorică	- Revista istorică: dări de seamă, documente și notițe. București (1925-1941).
RGI	- Revista generală a învățământului. București.

RHSEE/RESEE	- Revue historique du sud-est européen. Academia Română. București, Paris (din 1963 Revue des études sud-est européennes).
RI	- Revista de Istorie (din 1990 Revista istorică). Academia Română. București.
RIR	- Revista istorică română. Institutul de Istorie Națională din București.
RJTP	- Regional'naja jekonomika: Teorija i praktika. Finansy i Kredit. Moskva.
RMM-MIA	- Revista Muzeelor și Monumentelor. Monumente Istorice și de Artă. București.
RRH	- Revue Roumaine d'Histoire. Academia Română. București.
RSM	- Rossija i sovremennyj mir. Institut nauchnoj informacii po obshhestvennym naukam Rossijskoj akademii nauk. Moskva.
SAA	- Studia Antiqua et Archaeologica. Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași.
SAI	- Studii și articole de istorie. Societatea de Științe Istorice și Filologice a RPR. București.
Sargetia	- Sargetia. Acta Musei Devensis. Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva.
SCB	- Studii și cercetări de bibliologie. Academia Română. București.
SCIM	- Studii și cercetări de istorie medie. București.
SCIV(A)	- Studii și cercetări de istorie veche. București (din 1974, Studii și cercetări de istorie veche și arheologie).
SCJ	- Southern Communication Journal. Southern States Communication Association. Philadelphia.
SCN	- Studii și Cercetări de Numismatică. Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” București.
SG	- Soziale Geschichte. Stiftung für Sozialgeschichte des 20. Jahrhunderts. Bremen.
SGP	- Sovetskoe gosudarstvo i pravo. Nauka. Moskva.
Signs	- Signs. Journal of Women in Culture and Society. University of Chicago Press. Chicago.
SMIM	- Studii și materiale de istorie modernă. Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” București.
SMK	- Somogyi Múzeumok Közleményei. A Somogyi Megyei Múzeumok.
Societatea de mâine	- Societatea de mâine. Cluj (1924-1945).
SPS	- Sovremennye proizvoditel'nye sily. Sovet po izucheniju proizvoditel'nyh sil, Ministerstvo jekonomicheskogo razvitiya Rossijskoj Federacii i Rossijskoj akademii nauk. Moskva.

Lista abrevierilor

- SRFJP** - Sever i rynek: formirovanie jekonomicheskogo porjadka. Institut ekonomicheskikh problem im. G. P. Luzina. Apatity.
- SS** - Sovetskij Sever. Oblastnoy Komitet Narymskogo okruga KPSS. Kolpashevo.
- StComSibiu** - Studii și comunicări. Arheologie-istorie. Muzeul Brukenthal. Sibiu.
- StComSM** - Studii și comunicări. Muzeul Județean Satu Mare.
- StRI** - Studii. Revistă de istorie (din 1974 Revista de istorie și din 1990 Revista istorică). Academia Română. București.
- SUCH** - Studia Universitatis Cibiniensis. Series Historica. Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu.
- SVS** - Supplément de la vie spirituelle. Le Edition de Cerf. Paris.
- SympThrac** - Symposia Thracologica. Institutul Român de Tracologie. București.
- Terra Sebus** - Terra Sebus. Acta Musei Sabesiensis. Muzeul Municipal „Ioan Raica” Sebeș.
- Thraco-Dacica** - Thraco-Dacica. Institutul Român de Tracologie. București.
- Történelmi Szemle** - Történelmi Szemle. Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetének. Budapest.
- TP** - Telecommunications Policy. Elsevier. Amsterdam.
- Transilvania** - Transilvania. Centrul Cultural Interetnic Transilvania. Sibiu.
- Tyragetia** - Tyragetia. Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei. Chișinău.
- Ungarische Jahrbücher** - Ungarische Jahrbücher. Berlin.
- VCGU** - Vestnik Cheljabinskogo gosudarstvennogo universiteta. Cheljabinskij gosudarstvennyj universitet. Chelyabinsk.
- VIZ** - Voенno-istoricheskii zhurnal. Moskva.
- VKGU** - Vestnik Kazanskogo Gosudarstvennogo Universiteta. Kazanskij (Privolzhskij) federal'nyj universitet. Kazan.
- VMZ** - Voенno-meditsinskii zhurnal. Moskva.
- VRJU** - Vestnik Rossijskogo jekonomicheskogo universiteta im. G. V. Plehanova. Rossijskij. Gosudarstvennyj universitet imeni G. V. Plehanova. Moskva.
- VSA** - Vestnik Severnogo (Arkticheskogo) federal'nogo universiteta, serija: Gumanitarnye i Social'nye Nauki. Severnyj (Arkticheskij) federal'nyj universitet imeni M. V. Lomonosova. Arkhangelsk.
- VTP** - Voprosy teorii i praktiki. Izdatelskiy Dom Gramota. Tambov.

- WI** - Die Welt des Islams. Internationale Zeitschrift für die
Forschung des modernen Islams. Brill.
- WJC** - Western Journal of Communication. Western States
Communication Association. Philadelphia.
- ZEKM** - Zhurnal eksperimental'noi i klinicheskoi meditsiny.
Novosibirskii gosudarstvennyi meditsinskii universitet.
Novosibirsk.
- ZfSL** - Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde.
Gundelsheim.